

БӨЛІМ: КОЛЛЕДЖ

Визуалды коммуникация: дизайн біздің ойлау бағытымызды қалай қалыптастырады

ЖАРИЯЛАНДЫ
30.01.2026СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/186901/>**Жантасова Жания**

колледж КАЗУТБ

Бағыт: Графикалық және мультимедиялық дизайн

Аннотация

Мақалада визуалды дизайнның адам психологиясы мен шешім қабылдау процесіне әсері қарастырылады. Дизайн тек эстетикалық безендіру емес, ақпаратты өңдеу жылдамдығына, эмоциялық сенімге және когнитивті жүктемеге әсер ететін стратегиялық құрал екені көрсетілген. МІТ зерттеулері мен Гештальт принциптеріне сүйене отырып, формалар, түстер және визуалды иерархияның адам санасында қалай жұмыс істейтіні талданды. Мақала авторлық рефлексия ретінде жазылған және заманауи дизайнердің этикалық жауапкершілігіне тоқталады.

Түйін сөздер: визуалды коммуникация, дизайн психологиясы, алғашқы әсер, Гештальт принциптері, когнитивті жүктеме, нейроэстетика.

КІРІСПЕ

Біз ақпаратқа толы дәуірде өмір сүріп жатырмыз. Күн сайын смартфон экранынан, көше жарнамасынан немесе тауар қаптамасынан мыңдаған визуалды сигнал аламыз. Бірақ миымыз бұл ақпараттың бәрін бірдей оқып, талдауға үлгермейді. Осы сәтте дизайн «үнсіз бағыттаушы» рөлін атқарады.

Көру — адамның ең жылдам сенсорлық каналы. Сондықтан дизайн тек «әдемілік» үшін емес, мидағы ақпаратты қалай қабылдайтынын және соған сәйкес қалай әрекет ететінін анықтау үшін жасалады. Бұл мақалада біз визуалды формалардың адамның ішкі «филтрінен» қалай өтетінін және біздің ойлау бағытымызды қалай өзгертетінін қарастырамыз.

50 миллисекунд: Алғашқы әсердің құпиясы

Зерттеулер көрсеткендей, адам миы көзіне түскен бейнені небәрі 13 миллисекунд ішінде танып, оның не екенін түсініп үлгереді. Ал веб-сайтқа немесе дизайнға деген алғашқы сенім мен «ұнайды/ұнамайды» деген ішкі түйсік небәрі 50 миллисекунд ішінде қалыптасады.

Бұл дегеніміз — оқырман мәтінді оқып үлгермей жатып, дизайнның түсі мен формасына қарап, сол ақпаратқа сенуге болатынын не болмайтынын шешіп қояды. Егер визуалды орта ретсіз, түстері тым ашық немесе құрылымы түсініксіз болса, ми оны «қауіпті» немесе «сенімсіз» деп белгілеп, ақпараттан бас тартады. Сондықтан сауатты дизайн — бұл алдымен сенім ұялату өнері.

Форма мен түс: Санадан тыс сигналдар

Дизайндағы әрбір сызық пен пішін миымызға белгілі бір сигнал береді. Бұл құбылысты нейроэстетика саласы зерттейді.

- Жұмсақ және дөңгелек формалар: Адам түйсігінде қауіпсіздік, достық және жайлылық сезімін оятады. Дөңгелектелген интерфейс батырмалары немесе логотиптер адамды өзіне тартады, өйткені ми оларды «жұмсақ» нысан ретінде қабылдайды.

- Өткір бұрыштар мен сызықтар: Керісінше, адамның қорғаныс механизмін іске қосуы мүмкін. Эволюциялық тұрғыдан алғанда, өткір заттар (тікпенек, жартас, қару) қауіптің белгісі болған. Сондықтан өткір дизайн элементтері назарды тез аударғанымен, адамда ішкі мазасыздық немесе агрессия тудыруы мүмкін.

Түс те осындай күшке ие. Мәселен, көк түс тұрақтылық пен сенімділікті білдірсе (сондықтан банктер мен технологиялық компаниялар оны жиі таңдайды), қызыл түс шұғыл әрекет етуге шақырады немесе қауіптен сақтандырады.

Визуалды тәртіп: Миды қалай демалтуға болады?

Адам миы хаос пен ретсіздікті ұнатпайды. Біз кез келген визуалды ортадан автоматты түрде тәртіп іздейміз. Бұл — Гештальт принциптері деп аталатын заңдылық.

- Жақындық: Бір-біріне жақын орналасқан элементтерді миымыз бір топ деп қабылдайды. Мысалы, мәзірдегі сілтемелерді топтастыру арқылы біз қолданушыға ақпараттың құрылымын түсіндіреміз.

- Ұқсастық: Түсі мен формасы бірдей заттарды біз автоматты түрде ортақ қызметі бар элементтер деп ойлаймыз.

- Қарапайымдылық: Дизайн неғұрлым қарапайым болса, оны өңдеуге жұмсалатын «когнитивті жүктеме» (мидың шаршауы) соғұрлым аз болады.

«Бос кеңістік» (whitespace) — дизайнның маңызды бөлігі. Ол миға ақпаратты асықпай

қорытуға мүмкіндік береді. Егер экран немесе парақ ақпаратқа тым толы болса, адамның назары шашырап, шешім қабылдауы қиындайды.

Қорытынды: Дизайнердің жауапкершілігі

Визуалды коммуникация — бұл жай ғана сурет салу емес, адамның ойлау бағытын басқару. Дизайн арқылы біз оқырманның назарын керекті жерге аударып, оның эмоциясына әсер ете аламыз. Ақпараттың қалай орналасқаны адамның қандай таңдау жасайтынына тікелей әсер етеді.

Сондықтан заманауи дизайнер үшін басты қағида — саналылық. Дизайн адамды шатастырмай, керісінше, оған күрделі әлемде жол табуға көмектесуі тиіс. Визуалды тіл — бұл жауапкершілік пен ықпал ету арасындағы нәзік тепе-теңдік. Біз қандай визуалды орта жасасақ, адамдардың ойлау мәдениеті де солай қалыптасады.

Әдебиеттер тізімі:

— Potter, M. C., et al. (2014). Detecting meaning in rapid serial visual presentation at up to 13 ms per picture. *Attention, Perception, & Psychophysics*.

— Lindgaard, G., et al. (2006). Attention web designers: You have 50 milliseconds to make a good first impression! *Behaviour & Information Technology*.

— Bar, M., & Neta, M. (2006). Visual elements of subjective preference. *Psychological Science*.

— Gestalt Principles of Visual Perception. Interaction Design Foundation.

— Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive Science*.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.